

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको
सूचना

भूकम्पबाट प्रभावित व्यक्तिको नाममा जग्गा दर्ता गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि

भूकम्पबाट प्रभावित व्यक्ति वा निजको परिवारको नाममा जग्गा दर्ता गर्ने सम्बन्धी कारबाहीलाई सरल र प्रभावकारी बनाउन वाञ्छनीय भएकोले,

भूकम्पबाट प्रभावित संरचनाको पुनर्निर्माण सम्बन्धी ऐन, २०७२ को दफा ४ को उपदफा (३) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले देहायको कार्यविधि बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यस कार्यविधिको नाम "भूकम्पबाट प्रभावित व्यक्तिको नाममा जग्गा दर्ता गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७२" रहेको छ ।
(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।
२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,-
  - (क) "कार्यालय" भन्नाले प्राधिकरणको कार्यालय सम्झनु पर्छ ।
  - (ख) "जग्गा" भन्नाले भूकम्पबाट प्रभावित व्यक्तिको घर वा घरले चर्चेको रैकर, स्ववासी, वेनिस्सा, बिर्ता वा गुठी अधिनस्थ जग्गा सम्झनु पर्छ र सो शब्दले त्यस्तो व्यक्ति वा निजको परिवारको पुनर्वास वा स्थानान्तरणको लागि आवश्यक पर्ने सरकारी वा वन क्षेत्रको जग्गा समेतलाई जनाउँछ ।
  - (ग) "परिवार" भन्नाले भूकम्पबाट घर क्षतिग्रस्त भई सोही स्थान वा अन्यत्र पुनर्वास वा स्थानान्तरण गराउनु पर्ने व्यक्तिको एकासगोलका पति, पत्नी, आमा, बाबु, बाजे, बज्यै सासू, ससुरा, छोरा, छोरी, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री, नाति वा नातिनी सम्झनु पर्छ ।
  - (घ) "समिति" भन्नाले दफा ४ बमोजिम गठन भएको जग्गा दर्ता समिति सम्झनु पर्छ ।
  - (ङ) "स्थानीय निकाय" भन्नाले नगरपालिका वा गाउँ विकास समिति सम्झनु पर्छ ।
३. **जग्गा दर्ताको लागि निवेदन दिन सक्ने** : (१) भूकम्पबाट प्रभावित कुनै व्यक्तिले परम्परादेखि भोग चलन गरी आएको जग्गा आफ्नो नाममा दर्ता गर्न चाहेमा कार्यालयले तोकेको अवधिभित्र सम्बन्धित स्थानीय निकाय वा समिति समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।

(२) भूकम्पबाट प्रभावित व्यक्तिले देहायको अवस्थामा पुनर्वास वा स्थानान्तरणको लागि अनुसूची बमोजिमको ढाँचामा कार्यालयले तोकेको अवधिभित्र कार्यालय वा सम्बन्धित स्थानीय निकाय समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ :-

(क) घर क्षतिग्रस्त भई बसोबास गर्न मिल्ने अवस्था नभएमा,

(ख) घर बास भएको स्थानमा भौगर्भिक कारणबाट घर बनाउन जोखिम हुने भएमा,
र

(ग) आफू वा आफ्नो परिवारको नाममा नेपाल राज्यभर घर वा जग्गा नभएमा ।

(३) कसैले उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन स्थानीय निकाय समक्ष दिएको भए सो निकायले त्यस्तो निवेदन सात दिनभित्र समिति समक्ष पठाउनु पर्नेछ ।

(४) कसैले उपदफा (२) बमोजिमको निवेदन स्थानीय निकाय समक्ष दिएको भए सो निकायले त्यस्तो निवेदन सात दिनभित्र कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कार्यालय आफैले जोखिमयुक्त बस्ती पहिचान गरी त्यस्तो बस्तीका व्यक्ति वा परिवारलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण वा पुनर्वास गराउने प्रयोजनको लागि सम्बन्धित व्यक्ति वा परिवारको नाममा जग्गा दर्ता गर्न आवश्यक कारबाही अघि बढाउन सक्नेछ ।

(६) उपदफा (२) बमोजिम प्राप्त निवेदन जाँचबुझ गर्दा कुनै व्यक्ति वा परिवारलाई वा उपदफा (५) बमोजिम पहिचान गरिएको जोखिमयुक्त बस्तीका व्यक्ति वा निजको परिवारलाई पुनर्वास वा स्थानान्तरण गराउन उपयुक्त देखिएमा कार्यालयले सो को लागि आवश्यक पर्ने जग्गा पहिचान गर्ने, त्यस्तो जग्गा नाप नक्सा गर्ने वा गराउने र पुनर्वास वा स्थानान्तरणको लागि विस्तृत बस्ती योजना तयार गरी वा गर्न लगाई जग्गा दर्ता गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक कारबाहीको लागि समितिमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम जग्गा दर्ताको लागि लेखी आएमा समितिले सो सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ गरी भूकम्पबाट प्रभावित व्यक्ति वा निजको परिवारको पुनर्वास वा स्थानान्तरणको लागि त्यस्तो जग्गा दर्ता गर्न उपयुक्त देखिएमा सो को कारण सहित कार्यकारी समिति समक्ष सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

(८) उपदफा (७) बमोजिम समितिबाट प्राप्त सिफारिस जाँचबुझ गरी कार्यकारी समितिले सो जग्गा दर्ता गर्ने निर्णय गरेमा प्राधिकरणले सो को जानकारी समितिलाई गराउनु पर्नेछ ।

4. **समितिको गठन** : भूकम्पबाट प्रभावित क्षेत्रमा जग्गा दर्ता सम्बन्धी आवश्यक कारबाही गर्न प्रत्येक जिल्लामा देहाय बमोजिमको जग्गा दर्ता समिति रहनेछ :-

- (क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी
-अध्यक्ष
- (ख) स्थानीय विकास अधिकारी -
सदस्य
- (ग) जिल्ला वन कार्यालयको प्रमुख वा निजले तोकेको सो कार्यालयको अधिकृत
-सदस्य
- (घ) प्रमुख, नापी कार्यालय -
सदस्य
- (ङ) प्रमुख, मालपोत कार्यालय -
सदस्य-सचिव

५. **समितिको बैठक र निर्णय** : (१) समितिको बैठक समितिको अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा आवश्यकता अनुसार बस्नेछ ।

(२) समितिको बैठक बस्नको लागि समितिको अध्यक्ष र सदस्य-सचिव सहित कम्तीमा तीन सदस्यहरूको उपस्थिति अनिवार्य हुनेछ ।

(३) समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा समितिको अध्यक्षले निर्णायक मत दिनेछ ।

(४) समितिले आवश्यकता अनुसार विषय विज्ञ एवम् सरोकारवाला निकायको प्रतिनिधिलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(५) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

६. **समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार** : समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) जग्गा दर्ता सम्बन्धी कारबाही गर्दा दफा ३ बमोजिम प्राप्त निवेदन र कागजातका अतिरिक्त पुरक निवेदन वा थप कागज प्रमाण आवश्यक पर्ने भएमा सम्बन्धित व्यक्तिबाट पेश गर्न लगाउने,
- (ख) आवश्यकता अनुसार जग्गाको फिल्डबुक, नक्सा, तिरो, लगतको प्रमाण सम्बन्धित व्यक्तिबाट पेश गर्न लगाउने,
- (ग) निवेदकको हकभोग रहे नरहेको सम्बन्धमा साँध, साँधियार तथा स्थानीय निकायको प्रतिनिधिको रोहवरमा स्थलगत सर्जमिन गर्ने, गराउने,

- (घ) जग्गाको हकदाबी सम्बन्धमा उजूरी गर्न काठमाडौं उपत्यकाको हकमा राष्ट्रियस्तरको दैनिक समाचारपत्र र अन्यत्रको हकमा स्थानीय समाचारपत्रमा पन्ध्र दिनको सूचना प्रकाशन गर्ने,
- (ङ) खण्ड (घ) बमोजिम उजूरी परेमा सो को छानबिन एवम् प्रमाणको मूल्याङ्कन गरी पन्ध्र दिनभित्र निर्णय गर्ने,
- (च) सम्बन्धित जग्गाको मोठ मालपोत कार्यालयबाट भिडाउने,
- (छ) जग्गा वा लगत रोक्का भए नभएको मालपोत कार्यालयसँग बुझ्ने,
- (ज) प्राप्त कागज प्रमाण सम्बन्धित कार्यालयबाट भिडाउने,
- (झ) जग्गामा निजको हक भोग भए नभएको यकिन गर्ने ।

७. **रैकर जग्गा दर्ता सम्बन्धी व्यवस्था** : (१) समितिले रैकर जग्गा दर्ता गर्नु अघि त्यस्तो जग्गाको फिल्डबुकमा जोताहा उल्लेख भए निज जोताहा बुझी जग्गाधनी यकिन गरेर मात्र जग्गा दर्ताको निर्णय गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिले जग्गा दर्ता गर्ने निर्णय गरे पछि सो जग्गाको नाप जाँच भएको वर्ष देखि चालु आर्थिक वर्ष (मालपोत मिनाहा भएको भए सो वर्षको बाहेक) सम्मको मालपोत सम्बन्धित व्यक्तिबाट असूल गर्न सम्बन्धित स्थानीय निकायमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

८. **बिर्ता जग्गा दर्ता सम्बन्धी व्यवस्था** : (१) समितिले बिर्ता जग्गा दर्ता गर्नु अघि देहाय बमोजिमको प्रकृया पूरा गरेर मात्र जग्गा दर्ताको निर्णय गर्नु पर्नेछ :-

- (क) "क" श्रेणीको बिर्ता जग्गा भए प्रचलित कानूनले तोकेको प्रमाण समेत दाखिला गर्न लगाउने,
- (ख) "ख" श्रेणीको बिर्ता जग्गा भए सम्बन्धित व्यक्तिबाट बिर्ता (पोता) लगत, कुत कबुलियत, जोताहा अस्थायी निस्सा माग गर्ने,
- (ग) फिल्डबुकबाट देखिएका जग्गाधनी बुझी बिर्ता जग्गा हो, होइन यकिन गर्ने।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिले जोताहाको नाममा "क" श्रेणीको बिर्ता जग्गा दर्ता गर्ने निर्णय गरेपछि सो जग्गाको सम्वत् २०१६ साल देखि चालु आर्थिक वर्षसम्मको मालपोत सम्बन्धित व्यक्तिबाट असूल गर्न स्थानीय निकायमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम समितिले जोताहाको नाममा "ख" श्रेणीको बिर्ता जग्गा दर्ता गर्ने निर्णय गरेपछि सो जग्गामा प्रचलित कानून बमोजिम रजिष्ट्रेशन प्रयोजनको लागि कायम भएको न्यूनतम मूल्याङ्कनको दश प्रतिशतले हुने रकम तथा चालु आर्थिक वर्षको लागि तोकिएको मालपोतको

सात दोब्बरले हुने रकम सम्बन्धित व्यक्तिबाट असूल गर्न मालपोत कार्यालयलाई लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

९. **स्ववासी जग्गा दर्ता सम्बन्धी व्यवस्था** : (१) समितिले स्ववासी जग्गा दर्ता गर्नु अघि त्यस्तो जग्गाको फिल्डबुकमा जग्गासँग प्रत्यक्ष सम्बन्ध राख्ने घरबारी, घडेरी, करेसाबारी, रछ्यानबारी, घरगोठ, मटान, कटेरो, तबेलाजस्ता विरह र नापी नक्सामा सोही बमोजिमको सङ्केत रहे नरहेको बुझी जग्गा दर्ताको निर्णय गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिले जग्गा दर्ता गर्ने निर्णय गरेपछि त्यस्तो जग्गाको नाप जाँच भएको वर्षदेखि चालु आर्थिक वर्ष (मालपोत मिनाहा भएको भए सो वर्षको बाहेक) सम्मको मालपोत सम्बन्धित व्यक्तिबाट असूल गर्न स्थानीय निकायमा लेखी पठाउनु पर्नेछ।

१०. **वेनिस्सा जग्गाको दर्तासम्बन्धी व्यवस्था** : (१) समितिले वेनिस्सा जग्गा दर्ता गर्नु अघि त्यस्तो जग्गा नापी हुँदा जग्गाको फिल्डबुकमा व्यक्तिको नाम र विरहमा आबादी अर्थ आउने व्यहोरा भए नभएको यकिन गरेर मात्र जग्गा दर्ताको निर्णय गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जग्गा दर्ता गर्ने निर्णय भएपछि समितिले वेनिस्सामा दर्ता भएको जग्गाको नाप जाँच भएको वर्षदेखि चालु आर्थिक वर्ष (मालपोत मिनाहा भएको भए सो वर्षको बाहेक) सम्मको मालपोत सम्बन्धित व्यक्तिबाट असूल गर्न स्थानीय निकायमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

११. **गुठी अधिनस्थ जग्गाको दर्ता सम्बन्धी व्यवस्था** : (१) समितिले गुठी अधिनस्थ जग्गा दर्ता गर्नु अघि त्यस्तो जग्गा नापी हुँदा जग्गाको फिल्डबुकमा जोताहा र गुठीको नाम उल्लेख भए गुठी अधिनस्थ जनाई जोताहा कायम गरी जग्गा दर्ता गर्ने निर्णय गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जग्गा दर्ता गर्ने निर्णय भएपछि समितिले जग्गा नाप जाँच भएको वर्षदेखिको कुत सम्बन्धित व्यक्तिबाट असूल गर्न गुठी कार्यालय वा गुठी कार्यालय नभएको इलाकामा गुठी कार्यालयको काम गर्ने मालपोत कार्यालयमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

१२. **सरकारी तथा वन क्षेत्रको जग्गा दर्ता सम्बन्धी विशेष व्यवस्था** : (१) यस कार्यविधिमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि भूकम्पबाट प्रभावित व्यक्ति वा निजको परिवारलाई पुनर्वास वा स्थानान्तरण गर्नको लागि सरकारी जग्गा आवश्यक पर्ने भई दफा ३ को उपदफा (७) बमोजिम समितिबाट सिफारिस प्राप्त भएमा कार्यकारी समितिले सो सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ गर्दा जग्गा दर्ता गर्न उपयुक्त देखेमा जग्गा दर्ता गर्ने निर्णय गरी सो को जानकारी समितिलाई दिनु पर्नेछ ।

(२) यस कार्यविधिमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि भूकम्पबाट प्रभावित व्यक्ति वा निजको परिवारलाई पुनर्वास वा स्थानान्तरण गर्नको लागि वन क्षेत्रको जग्गा आवश्यक पर्ने भएमा

कार्यकारी समितिले प्रचलित कानूनको अधीनमा रही जग्गा दर्ता सम्बन्धी निर्णय गरी सो को जानकारी समितिलाई दिनु पर्नेछ ।

१३. जग्गा दर्ता सम्बन्धी पुरानो निवेदनको टुङ्गो लगाउन सक्ने : यो कार्यविधि प्रारम्भ हुनु अघि भूकम्पबाट प्रभावित व्यक्तिका नाममा रैकर, बिर्ता, स्ववासी, वेनिस्सा वा गुठी अधिनस्थ जग्गा दर्ता गर्ने सम्बन्धमा मालपोत कार्यालय वा नेपाल सरकारले प्रचलित कानून बमोजिम गठन गरेको समिति वा अन्य निकाय समक्ष कुनै निवेदन विचाराधीन रहेको भए समितिले त्यस्तो निवेदन माग गरी यस कार्यविधि बमोजिमको प्रक्रिया अवलम्बन गरी निवेदनको टुङ्गो लगाउन सक्नेछ ।
१४. कुनै शुल्क वा रकम नलाग्ने : यस कार्यविधिमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि भूकम्पबाट प्रभावित व्यक्ति वा निजको परिवारलाई पुनर्वास वा स्थानान्तरणको लागि जग्गा दर्ता गर्दा कुनै शुल्क वा रकम लाग्ने छैन ।
१५. जग्गाको दर्ता तथा हदबन्दी : (१) भूकम्प प्रभावित व्यक्ति वा निजको परिवारको नाममा जग्गा दर्ता गर्दा क्षतिग्रस्त घर बास भएको कित्ता मात्र दर्ता गर्नु पर्नेछ ।

(२) भूकम्पबाट प्रभावित व्यक्ति वा निजको परिवारको पुनर्वास वा स्थानान्तरणको लागि बढीमा देहाय बमोजिमको हदबन्दी कायम गरी जग्गा दर्ता गरिनेछ :-

- (क) काठमाडौं महानगरपालिका, ललितपुर उपमहानगरपालिका, भक्तपुर नगरपालिका र मध्यपुर थिमी नगरपालिकाभित्र 127.16 वर्ग मिटर,
- (ख) खण्ड (क) बाहेकका नगरपालिका र जिल्ला सदरमुकाम रहेका गाउँ विकास समितिमा 190.74 वर्ग मिटर,
- (ग) अन्य क्षेत्रभित्र 317.90 वर्ग मिटर ।

१६. निर्णय गरिसक्नु पर्ने : समितिले दफा ३ को उपदफा (१) वा (२) वा दफा १३ बमोजिम निवेदन प्राप्त भएको मितिले साठी दिनभित्र जग्गा दर्ता सम्बन्धी निर्णय गरिसक्नु पर्नेछ ।

१७. जग्गाधनी दर्ता प्रमाण पुर्जा दिने : (१) समिति वा कार्यकारी समितिबाट यस कार्यविधि बमोजिम जग्गा दर्ता गर्ने निर्णय भएपछि सो निर्णय कार्यान्वयनको लागि यथाशीघ्र सम्बन्धित मालपोत कार्यालयमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लेखी आएमा मालपोत कार्यालयले सो जग्गाको कित्ताकाट गर्नु पर्ने भए सो समेत गर्न लगाई फिल्डबुक र लगतमा जनाई सम्बन्धित व्यक्तिलाई जग्गाधनी दर्ता प्रमाण पुर्जा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(३) मालपोत कार्यालयले पुनर्वास वा स्थानान्तरण भएका व्यक्तिलाई उपलब्ध गराउने जग्गाधनी दर्ता प्रमाण पुर्जामा दफा १८ मा उल्लिखित अवधिभित्र त्यस्तो जग्गा बिक्री गर्न वा हक हस्तान्तरण गर्न नपाउने व्यहोरा समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

१८. बिक्री वा हक हस्तान्तरण गर्न नपाउने : भूकम्प प्रभावित कुनै व्यक्ति वा परिवारले पुनर्वास वा स्थानान्तरण हुँदा पाएको जग्गा दश वर्षसम्म बिक्री गर्न वा अन्य कुनै किसिमले हक हस्तान्तरण गर्न पाउने छैन ।

१९. प्रचलित कानून बमोजिम हुने : यस कार्यविधिमा लेखिएको कुरामा यसै कार्यविधि बमोजिम र यस कार्यविधिमा उल्लेख नभएका विषयहरूको हकमा जग्गा दर्ता सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

अनुसूची

(दफा ३ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)

पुनर्वास वा स्थानान्तरणको लागि दिने निवेदनको ढाँचा

सम्बत् २०७२ साल वैशाख १२ गतेको भूकम्प वा तत्पश्चातको परकम्पबाट घर क्षतिग्रस्त भई बसोबास गर्न मिल्ने अवस्था नभएको, घर बास भएको स्थानमा भौगर्भिक कारणबाट घर बनाउन जोखिम हुने भएको र आफू वा आफ्नो परिवारको नाममा नेपाल राज्यभर घर वा जग्गा नभएकोले पुनर्वास वा स्थानान्तरणको लागि देहायको कागजात संलग्न गरी निवेदन गरेको छु ।

निवेदनसाथ संलग्न कागजात

- (क) नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,
- (ख) भूकम्प प्रभावित क्षेत्रमा स्थायी बसोबास गरेको भन्ने व्यहोरा खुल्ने स्थानीय निकायको सिफारिस,
- (ग) भोग चलन, तिरोभरो गरेको कागज प्रमाण भए सो प्रमाणको प्रतिलिपि ।

निवेदकको

पूरा नाम :

दस्तखत :

सहीछाप :

पूरा ठेगाना :

बाबुको नाम :

बाजेको नाम :

सम्पर्क फोन/मोबाइल/इमेल :

नागरिकता नं./मतदाता परिचय पत्र नं. :

मिति :

आजाले,